

ارزیابی جایگاه و موقعیت نشریات ادبی ایران

فریبا کاظمی

اشاره

نشریات ادبی با درکی صحیح از ضرورت‌ها، شناخت نارسایی‌های جامعه ادبی و ارائه نقدهای صحیح با توجه به خواسته‌ها و نیازهای فکری مخاطبان ادبی، با ایجاد جاذبه‌های فرهنگی متناسب در چارچوبی متوازن قادرند ارتباطی موفق با مخاطبان خود برقرار ساخته و به رشد و بالندگی ادبیات کشور کمک نمایند.

دستیابی به این مقصود نیز مستلزم شناخت نارسایی‌های نشریات ادبی و یافتن راهکارهای مؤثر برای رفع کاستی‌هاست. پژوهش حاضر که شامل نظرسنجی از مخاطبان نشریات ادبی و تحلیل محتوای تعدادی از این نشریات است با چنین هدفی انجام گرفته است. نشریات ادبی به عنوان شاخه‌ای از مجلات تخصصی در کشورمان با مسائل، مشکلات و نقایصی روبه‌رو

هستند. وجود نقدهای اصولی و بی‌غرضانه همراه با رویکردهای گوناگون، توجه به ادبیات در حاشیه موضوعات دیگر که موجب غفلت از موضوعات بنیادین ادبی می‌شود، همگامی ادبیات با سیاست که مانع رشد ادبیات است، انتشار نامنظم، عدم توازن در توجه به موضوعات ادبی از جمله مسائل و مشکلات نشریات ادبی کشور هستند.

از انتشار مجله «بهار» توسط «یوسف اعتصام الملک»، (پدر پروین اعتصامی) نزدیک به یک قرن می‌گذرد. (۱۳۲۸ ق) این مجله علاوه بر این که نخستین مجله ادبی در تاریخ مطبوعات ایران به‌شمار می‌آید، اولین تجربه در کار مجله‌نویسی نیز هست. از آن زمان تاکنون عرصه مطبوعات ایران شاهد حضور نشریات ادبی بسیاری بوده است که هر یک بر جریان‌های ادبی به نوعی تأثیرگذار بوده و در هر دوره نقش و ویژگی خاص خود را داشته است.

در سال‌های آغازین انتشار مجلات ادبی با تعداد انگشت‌شماری از این نوع مجلات روبه‌رو بودیم، اما در سال‌های اخیر نشریات بسیاری در این حوزه فعالیت دارند. با این همه بعضی ویژگی‌ها در طول این یک قرن در همه نشریات نسبتاً مشترک و ثابت بوده است. البته بررسی این ویژگی‌ها و تحول یا ثبات آن در طی زمان، نیاز به بررسی جداگانه‌ای دارد. اما موضوع این مقاله، بررسی ساختاری تعدادی از نشریات منتشر شده در سال‌های اخیر و چگونگی پرداختن به ادبیات در این نشریات و شباهت‌ها و تفاوت‌های ساختاری میان آنهاست.

اگر انعکاس ادبیات را در «روزنامه‌ها»، و «مجله‌ها»ی سال‌های اخیر به‌طور جداگانه بررسی کنیم، درباره روزنامه‌ها باید گفت که روزنامه‌های عصر فقط به چاپ شعر شاعران غیرحرفه‌ای و جوان پرداخته‌اند و به شعر و ادبیات کهن نیز توجه نشان می‌دهند و به اصطلاح به «نبش قبر» مشغولند. این روزنامه‌ها به‌طور هفتگی، صفحه‌ای به نام ادبیات و هنر دارند. اما روزنامه‌های صبح؛ همشهری اولین روزنامه‌ای است که صفحه‌ای ثابت و روزانه به «ادب و هنر» اختصاص داد و با چاپ مقالاتی پیرامون ادبیات و هنر نشان داد که توجهی جدی به این مقوله دارد. اما این تنها ظاهر قضیه است. بررسی آماری

که در مورد صفحه ادب و هنر سال‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۵ همشهری انجام شد، نشان می‌دهد که این روزنامه در سال ۷۳ تنها ۶درصد و در سال ۷۵، ۵/۵۵ درصد را به ادبیات اختصاص داده است و در مقابل ۳۴ درصد در سال ۷۳ و ۳۸/۹ درصد مطالب چاپ شده در سال ۷۵ مربوط به تئاتر و سینما بوده است.

با انتشار جامعه و گرایش آشکار این روزنامه به ادبیات - به ویژه ادبیات معاصر

■ مجله بهار نخستین مجله ادبی

در تاریخ مطبوعات ایران به‌شمار می‌آید.

■ همشهری اولین روزنامه‌ای

است که صفحه‌ای ثابت و

روزانه به «ادب و هنر»

اختصاص داد و با چاپ مقالاتی

پیرامون ادبیات و هنر نشان داد

که توجهی جدی به این مقوله

دارد.

■ مجلات ادبی به دلیل عدم

تداوم در انتشارشان - که گاه

حتی به سالی یکی - دو شماره

می‌رسد - عملاً نمی‌توانند نقش

پررنگی در عرصه ادبیات

داشته باشند و توان حمایت

جدی از ادبیات معاصر کشور را

ندارند.

ایران - این ذهنیت که نباید از روزنامه‌ها انتظار ارتقاء ادبیات را داشت، دگرگون شد و پس از آن این روند در روزنامه‌های توس، خرداد ... ادامه یافت. هر چند که در میان این روزنامه‌ها برخی بیش از ادبیات به مقوله‌های دیگر هنری توجه نشان می‌دادند (مانند صبح‌امروز، که بیشتر به هنر تئاتر می‌پرداخت) اما طرفداران ادبیات که پیش از این، انتظار چاپ نقد و یا مصاحبه‌ای جدی و راهگشا را در

روزنامه‌ها نداشتند، این بار با امید و اشتیاق این صفحات را دنبال می‌کردند. البته در این روزنامه‌ها این افراد نیز مانند دیگر گروه‌ها و نهادهای جامعه ایران، دغدغه‌های سیاسی نیز داشتند که گاه بر علائق ادبی غالب بود. چیزی نمانده بود که صفحات ادبی این روزنامه‌ها مکمل مجلات ادبی شود اما عدم ثبات سازمانی این روزنامه‌ها به دلایل صرفاً سیاسی از سویی و پررنگ‌تر شدن وقایع و حوادث سیاسی از سوی دیگر سبب شد تا صفحات ادبی زیر سایه صفحات سیاسی قرار گیرد. تا آن که این روزنامه‌ها به تعطیلی کشانده شدند.

و اما مجلات؛ مجلات ادبی به دلیل عدم تداوم در انتشارشان - که گاه حتی به سالی یکی - دو شماره می‌رسد - عملاً نمی‌توانند نقش پررنگی در عرصه ادبیات داشته باشند و توان حمایت جدی از ادبیات معاصر کشور را ندارند. مشکل دیگر تعداد اندک مجلاتی است که تخصص‌شان صرفاً ادبی است. (در این زمینه تنها سه مجله ادبیات داستانی، ادبیات معاصر و کارنامه منتشر می‌شود). از سوی دیگر مجلاتی به ادبیات می‌پردازند که تخصص ادبی ندارند این دسته از نشریات را می‌توان به سه گروه تقسیم کرد:

الف: نشریاتی که تخصصی کاملاً متفاوت از ادبیات دارند و صفحات معدودی را به ادبیات اختصاص می‌دهند در نتیجه تأثیرگذاری چندانی بر جریان‌های ادبی ندارد.

ب: نشریاتی که تخصص‌شان ارتباط نزدیکی با ادبیات دارد و از این رو به ادبیات نیز می‌پردازند مانند کلک که تخصص فرهنگی - هنری دارد.

ج: نشریاتی که تخصصی کاملاً متفاوت از ادبیات دارند اما با اختصاص صفحات بسیاری از نشریه خود به ادبیات و پیگیری جدی جریان‌های موضوعات

■ **نشریاتی که تخصصی کاملاً متفاوت از ادبیات دارند و صفحات معدودی را به ادبیات اختصاص می‌دهند در نتیجه تأثیرگذاری چندانی بر جریان‌های ادبی ندارند.**

■ **در عرصه نشریات ادبی غالباً آن نشریاتی که تخصص ادبی ندارند و ادبیات برایشان وسیله‌ای جهت پرداختن به موضوعات سیاسی است، به نشریه ادبی شهرت یافته‌اند.**

ادبی به نشریه ادبی معروف شده‌اند. مانند دنیای سخن که گرایش علمی، اجتماعی و فرهنگی دارد.

در عرصه نشریات ادبی غالباً آن نشریاتی که تخصص ادبی ندارند و ادبیات برایشان وسیله‌ای جهت پرداختن به موضوعات سیاسی است، به نشریه ادبی شهرت یافته‌اند. حتی مجله‌ای چون ادبیات داستانی با داعیه‌ای که از نامش بر می‌آید بنا به ملاحظات سیاسی و خطی نمی‌تواند به‌طور اصولی به ادبیات معاصر ایران بپردازد. مجموع این عواملی که باید به آن مسائل و موانع اقتصادی را نیز افزود، مانع شده است تا مجموعه‌ای مطلوب و کامل از مجلات ادبی - که هریک با دیدگاه‌های خاص خود راهگشای مخاطبان ادبی باشند - داشته باشیم.

برای شفاف شدن و آشکارشدن موضوع مورد بحث دو بررسی آماری درباره مجلات ادبی صورت گرفته است. یک بررسی شامل نظرسنجی از مخاطبان نشریات ادبی است و دیگری تحلیل محتوای شش نشریه ادبی را در بر می‌گیرد. این دو بررسی مربوط به سال ۱۳۷۶ است.

تحلیل محتوای نشریات ادبی

هدف از این بررسی و تجزیه و تحلیل محتوای کمی نشریات ادبی، مقایسه شباهت‌ها و تفاوت‌های ساختاری مطالب این نشریات و نیز میزان توجه به مسائل و

موضوعات ادبی توسط نشریات ادبی مورد نظر در سال ۱۳۷۵ است.

جسمه آماری این بررسی شامل مجله‌های: آدینه، ادبیات داستانی، ادبیات معاصر، شباب، دنیای سخن و کلک است. علت انتخاب این شش نشریه، توجه خاصی است که این نشریات به جریان‌های ادبی و مسائل ادبی داشته‌اند و نیز تعداد مخاطبان ادبی که این نشریات را مطالعه می‌کنند. از طریق نظرسنجی که در سال ۷۴ و ۷۵ در نمایشگاه مطبوعات صورت گرفت، آشکار شد که این نشریات (به استثنای ادبیات معاصر که در سال ۷۵ انتشارش آغاز شده و دلیل انتخاب آن در این بررسی تخصص ادبی محض آن است) بیشترین مخاطب را داشته‌اند.

سال ۱۳۷۵ به این دلیل برای بررسی انتخاب شد، که به زمان پژوهش (سال ۷۶) نزدیک‌تر است. از هریک از نشریات، سه شماره برای بررسی انتخاب شده است. یعنی شماره اول، شماره میانی و شماره آخر منتشر شده در سال ۷۵. در این میان نشریات شباب، کلک و ادبیات داستانی از این قاعده مستثنی بوده‌اند زیرا شباب در این سال تنها دو شماره و کلک و ادبیات داستانی هر یک سه شماره منتشر کرده‌اند. بنابراین تمامی شماره‌های منتشر شده این سه نشریه بررسی شده‌اند. همچنین همه مطالب چاپ شده این نشریات نیز مورد بررسی قرار گرفته‌اند. (به استثنای آگهی‌ها).

موضوع مطالب

بالاترین میانگین موضوعی نشریات مورد بررسی از حیث فراوانی مربوط به «شعر» است که ۲۹/۳۵ درصد را به خود اختصاص داده است و پایین‌ترین میانگین به «عکس» (۰/۲۴ درصد) مربوط می‌شود.

در بررسی تفکیکی نشریات با ارقام و درصد‌های شایان توجهی روبه‌رو می‌شویم. نشریات به موضوعات تخصصی خود یا اصلاً توجهی نشان نمی‌دهند یا توجهشان اندک است. از طرف دیگر موازنه و تناسبی میان مطالب چاپ شده در این نشریات وجود ندارد، چرا که تفاوت میان ارقام موضوعات مورد توجه بسیار چشمگیر است. به عنوان مثال آدینه با تخصص علمی، فرهنگی، دینی، هنری و اجتماعی به موضوعات فرهنگ، اجتماع و جامعه‌شناسی ۴/۵۷، مذهب ۰/۵۸، هنر (مجموع موضوعات سینما، تئاتر، نقاشی، موسیقی و عکس) ۱۲/۵۶ درصد پرداخته است. ادبیات معاصر هر چند به چهار موضوع ادبی یعنی ادبیات، زبان، شعر و داستان بیش از موضوعات دیگر پرداخته است با وجود این، تفاوت میان موضوع شعر با سه موضوع دیگر بسیار است. دنیای سخن بیش از نیمی از مطالب خود را به شعر اختصاص داده است (۵۰/۷۲ درصد). این نشریه با تخصص علمی، اجتماعی و فرهنگی به موضوعات علوم ۰/۸۷ و جامعه‌شناسی، فرهنگ و اجتماع ۲/۶۱ درصد توجه نشان داده است. شباب به شعر ۳۰/۷۷ و داستان ۱۷/۳۱ درصد پرداخته است. اما موضوعات ادبیات ۱/۹۲ و زبان ۳/۸۵ درصد را به خود اختصاص داده است. کلک با تخصص فرهنگی و هنری به «هنر» و ۶/۲۶ درصد و جامعه‌شناسی، فرهنگ و اجتماع ۸/۲ درصد پرداخته است. جدول شماره ۱.

جدول شماره ۱: جدول تفصیلی موضوع مطالب

عنوان نشریه	آدینه		ادبیات داستانی		ادبیات معاصر		دنیای سخن		شباب		کلک	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
ادبیات	۲	۱/۱۴	۳	۰/۸۱	۷	۱۰/۱۴	—	—	۱	۱/۹۲	۲۴	۲/۴۶
زبان	۵	۲/۸۶	۲	۰/۵۴	۴	۵/۸	۱/۱۶	۲	۳/۸۵	۲۸	۳/۸۹	۳/۰۲
داستان	۱۶	۹/۱۴	۳۲۶	۸۷/۸۷	۱۵	۲۱/۷۴	۳۵	۱۰/۱۴	۹	۱۷/۳۴	۷۴	۷/۵۸
شعر	۵۲	۲۹/۷۱	۳	۰/۸۱	۲۳	۳۳/۳۲	۱۷۵	۵۰/۷۲	۱۶	۳۰/۷۷	۳۰۰	۳۰/۷۴
سینما	۶	۳/۴۳	۵	۱/۳۵	—	—	۸	۲/۳۲	۲	۳/۸۵	۱۲	۱/۲۳
تئاتر	۳	۱/۷۱	—	—	۱	۱/۴۵	۱	۰/۲۹	۳	۵/۷۷	۱۰	۱/۰۳
نقاشی	۹	۵/۱۴	—	—	—	—	۷	۲/۰۳	۴	۷/۶۹	۱۸	۱/۸۴
موسیقی	۲	۱/۱۴	—	—	—	—	۶	۱/۷۴	—	—	—	۱/۸۴
عکس	۲	۱/۱۴	—	—	—	—	—	—	—	—	۳	۰/۳۲
مطبوعات	۱۹	۱۰/۸۶	۳	۰/۸۱	۵	۷/۲۵	۱۳	۳/۷۷	—	—	۱۱۲	۱۱/۴۸
فلسفه و عرفان	۶	۳/۴۳	۱	۰/۲۷	۱	۱/۴۵	۹	۲/۶۱	۱	۱/۹۲	۲۳	۳/۳۸
جاستناسی، فرهنگ و اجتماع	۸	۴/۵۷	۱	۰/۲۷	۵	۷/۲۵	۹	۲/۶۱	۱	۱/۹۲	۸۰	۸/۲
روانشناسی	۱	۰/۵۸	—	—	—	—	۲	۰/۵۸	۱	۱/۹۲	۱۸	۱/۸۴
مذهب	۱	۰/۵۸	—	—	—	—	—	—	—	—	۳۴	۳/۴۸
تاریخ	۳	۱/۷۱	—	—	۱	۱/۴۵	۵	۱/۴۵	—	—	۶۳	۶/۳۵
سیاست	۱۴	۸	۱	۰/۲۷	—	—	—	۲/۹	—	—	۲۵	۲/۵۶
علوم	—	—	—	—	—	—	۳	۰/۸۷	—	—	۶	۰/۶۲
ترکیبی	۷	۴	۹	۲/۴۲	۵	۷/۲۵	۱۳	۳/۷۷	۳	۳/۷۷	۳۷	۳/۷۹
سایر	۱۹	۱۰/۸۶	۱۷	۴/۵۸	۲	۲/۹	۴۵	۱۳/۰۴	۹	۱۳/۳۱	۷۱	۷/۲۷
جمع	۱۷۵	۱۰۰	۳۷۱	۱۰۰	۶۹	۱۰۰	۳۴۵	۱۰۰	۵۲	۱۰۰	۹۷۶	۱۰۰

می‌شود.

در بررسی نشریات به‌طور جداگانه آدینه و شباب بالاترین درصدشان مربوط به «خبر» است و در ادبیات داستانی و کلک «معرفی کتاب و نشریه» بالاترین درصد را داراست، آن هم با اختصاص حدود ۴۵ درصد که نشانگر عدم توازن در میزان پرداختن به مطالب است. قالب بیانی انتخابی در این نشریات (آدینه، شباب، ادبیات داستانی و کلک) نشانگر عدم خلاقیت و تحلیلی نبودن آنهاست. همچنین بجا و منطقی است که ادبیات داستانی در کنار چاپ ۱۴/۵۵ درصد «داستان» به «نقد» نیز توجهی در همین حد داشته باشد، در حالی که تنها ۲/۹۷ درصد «نقد» در این مجله به چاپ رسیده است. جدول شماره ۲.

نکته جالب توجه در این باره، مربوط به ارقام به دست آمده از طریق محاسبه سطح زیرچاپ قالب بیانی نشریات مورد

باید یادآوری کرد در طبقه‌بندی موضوعی علاوه بر موضوعات ادبی، به موضوعات دیگر نیز توجه شده است؛ چرا که تمامی نشریات مورد بررسی همان‌طور که در جدول‌ها نشان داده شده است، بخش قابل توجهی از مطالب خود را به مطالب غیر ادبی اختصاص می‌دهند. پس برای مشخص شدن دقیق‌تر موضوعات غیرادبی، مقوله‌های بی‌ارتباط با ادبیات نیز در این دسته‌بندی‌ها منظور شده است. همچنین در مورد مقوله «ادبیات» باید گفت که برای مفاهیم کلی‌تری که در طبقه داستان، شعر و زبان جای نمی‌گرفتند، این طبقه منظور شده است. مطالبی چون تئوری‌ها، مکاتب و...

قالب بیانی مطالب

بالاترین میانگین قالب بیانی مطالب نشریات مورد بررسی به «معرفی کتاب و نشریه» و پایین‌ترین آن به «گزارش» مربوط

بررسی است. در این ارقام مشاهده می‌کنیم که مقوله «خاطره» با اختصاص ۱۳/۱۹ درصد از سطح زیر چاپ کلک پس از «مقاله» رتبه دوم را داراست و «نقد» پس از خاطره در رتبه سوم قرار گرفته است.

نحوه ارائه مطالب

از نظر شیوه ارائه مطالب، بالاترین میانگین به «تألیف» اختصاص دارد و مقوله‌های «ترجمه» و «تحقیق» با فاصله بسیاری از تألیف به ترتیب در رتبه دوم و سوم قرار گرفته‌اند. البته بالا بودن درصد مطالب تألیفی نباید ما را به اشتباه بیندازد و گمان بریم که نشریات ادبی کشورمان، نشریاتی خلاق هستند. به این علت که مطالب تألیفی بیشتر در برگزیده «خبر» و «معرفی کتاب و نشریه» است. در واقع آنچه که درصد مطالب تألیفی را افزایش داده نه مقالات

جدول شماره ۲: جدول تفصیلی قالب بیانی مطالب

عنوان نشریه	آدینه		ادبیات داستانی		ادبیات معاصر		دنیای سخن		شباب		کلک	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
خبر	۳۷	۲۱/۱۴	۱۹	۵/۱۲	—	—	۷۳	۲۱/۱۶	۱۳	۲۵	۱۱۴	۱۱/۶۸
گزارش	۲	۱/۱۴	—	—	۱	۱/۲۵	۱	۰/۳	۱	۱/۹۲	۱۱	۱/۱۳
مصاحبه	۲	۱/۱۴	۷	۱/۸۹	۱	۱/۲۵	۹	۲/۶۱	۷	۱۳/۴۶	۱۱	۱/۱۳
سرمقاله	۹	۵/۱۴	۳	۰/۸۱	۳	۴/۲۵	۳	۰/۸۷	—	—	—	۱/۸۶
مقاله	۲۶	۱۴/۸۶	۳۰	۸/۰۹	۲۳	۳/۳۲	۲۹	۸/۴	۷	۱۳/۴۶	۸۵	۸/۷۱
نقد	۱۷	۹/۷۱	۱۱	۲/۹۷	۱۸	۲۶/۰۹	۹	۲/۶۱	۵	۹/۶۱	۲۵	۴/۶۱
داستان	۵	۲/۸۷	۵۲	۱۴/۵۵	۲	۲/۹	۱۱	۳/۱۹	۶	۱۱/۵۴	۷	۰/۷۲
شعر	۳۴	۱۹/۳۴	—	—	—	۱/۲۵	۱۳۲	۳۸/۲۶	۱	۱/۹۲	۱۷۵	۱۷/۹۳
خاطره	۷	۴	—	—	—	—	۶	۱/۷۴	۸	۱۵/۳۸	۳۷	۳/۷۹
نامه و پاسخ به نامه	۱۲	۶/۸۶	۶۸	۱۸/۳۳	—	—	۲	۰/۵۸	—	—	۱۹	۱/۹۵
معرفی کتاب و نشریه	۲۴	۱۳/۷۱	۱۶۸	۴۵/۲۸	۱۵	۲۱/۷۲	۲۲	۱۲/۱۷	—	—	۴۴	۴۵/۰۷
ترکیبی	—	—	—	—	—	—	—	—	۳	۵/۷۷	۷	۰/۷۲
سایر	—	—	۱۱	۲/۹۶	۵	۷/۲۵	۲۸	۸/۱۱	۱	۱/۹۲	۲۵	۲/۵۶
جمع	۱۷۵	۱۰۰	۳۷۱	۱۰۰	۶۹	۱۰۰	۳۲۵	۱۰۰	۵۲	۱۰۰	۹۷۶	۱۰۰

و نقدها، بلکه خبرها و معرفی کتاب‌ها و نشریات بوده است. جدول شماره ۳.

مضمون مقالات ادبی

منظور از مقالات ادبی، مقالاتی است که به چهار مقاله موضوعی: ادبیات، زبان، داستان و شعر پرداخته‌اند. بالاترین درصد میانگین مضمون مقالات ادبی به «شخصیت» و پایین‌ترین آن به «متون کهن» مربوط می‌شود. باز هم در اینجا شاهد عدم توازن در توجه به برخی مضمون‌ها هستیم. چنانچه مضمون «شخصیت» در مقالات ادبی نزدیک به ۴۵ درصد مطالب نشریات ادبی را به خود اختصاص داده است. جدول شماره ۴.

سبک اشعار

بالاترین میانگین درصد اشعار در نشریات مورد بررسی به «شعر نو» اختصاص دارد.

سبک داستان‌ها

در بررسی سبک داستان‌های نشریات مورد بررسی مشاهده می‌شود که بالاترین درصد به سبک «مدرن» اختصاص دارد. با در نظر گرفتن جدول‌های شماره ۴، ۵ و ۶ به دلیل پایین بودن میزان مقالاتی که به بررسی متون کهن می‌پردازند و نیز درصد پایین اشعار به شیوه سنتی و داستان‌های کلاسیک درمی‌یابیم که این نشریات، بیشتر به ادبیات مدرن و نو

- برخی از مجلات ادبی بنا به ملاحظات سیاسی و خطی به‌طور اصولی به ادبیات معاصر ایران نمی‌پردازند.
- بالاترین میانگین قالب بیانی مطالب نشریات ادبی به معرفی کتاب و نشریه و پایین‌ترین آن به گزارش مربوط می‌شود.

جدول شماره ۳: جدول تفصیلی نحوه ارائه مطالب

عنوان نشریه	آدینه		ادبیات داستانی		ادبیات معاصر		دنیای سخن		شباب		کلک	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
نحوه ارائه	۱۶۲	۹۲/۵۷	۳۲۶	۸۷/۸۷	۵۱	۷۳/۹۱	۳۱۰	۸۹/۸۵	۴۵	۸۶/۵۴	۸۹۳	۹۱/۴۹
تألیف	۷	۴	۳۶	۹/۷	۴	۵/۸	۳۳	۹/۵۷	۳	۵/۷۷	۷۲	۷/۳۸
ترجمه	۷	۴	۳۶	۹/۷	۴	۵/۸	۳۳	۹/۵۷	۳	۵/۷۷	۷۲	۷/۳۸
تحقیق	۶	۳/۴۳	۹	۲/۴۳	۱۴	۲۰/۲۹	۲	۰/۵۸	۴	۷/۶۹	۱۱	۱/۱۳
جمع	۱۷۵	۱۰۰	۳۷۱	۱۰۰	۶۹	۱۰۰	۳۲۵	۱۰۰	۵۲	۱۰۰	۹۷۶	۱۰۰

جدول شماره ۴: جدول تفصیلی مضمون مقالات ادبی

عنوان نشریه	آدینه		ادبیات داستانی		ادبیات معاصر		دنیای سخن		شباب		کلک	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مضمون مقاله	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
کلیات	۴	۵۷/۱۴	۵	۱۹/۲۳	۵	۲۹/۲۲	۱	۱۴/۲۹	—	—	۲	۷/۱۵
تاریخچه	—	—	۴	۱۵/۳۸	۶	۳۵/۳	۱	۱۲/۲۸	۱	۲۵	—	—
تعاریف	—	—	۳	۱۱/۵۲	۲	۱۱/۷۶	—	—	—	—	۱	۳/۵۷
آموزش	۱	۱۴/۲۹	۴	۱۵/۳۸	۲	۱۱/۷۶	—	—	—	—	—	—
متون کهن	—	—	۵	۱۹/۲۳	—	—	—	—	—	—	۱	۳/۵۷
شخصیت	۲	۲۸/۵۷	۳	۱۱/۵۲	۲	۱۱/۷۶	۲	۵۷/۱۴	۳	۷۵	۲۴	۸۵/۷۱
سایر	—	—	۲	۷/۷	—	—	—	—	—	—	—	—
جمع	۷	۱۰۰	۲۶	۱۰۰	۱۷	۱۰۰	۷	۱۰۰	۴	۱۰۰	۲۸	۱۰۰

گرایش دارند.

مضمون داستان‌ها

بالاترین درصد میانگین مضمون و محتوای داستان‌های نشریات مورد بررسی به «فرهنگ و اجتماع» اختصاص دارد. «مذهب» و پس از آن مضمون‌های «ترکیبی» آخرین رتبه‌ها را دارا هستند. در بررسی جداگانه نشریات مورد پژوهش می‌بینیم که در آدینه «سیاست»، در ادبیات داستانی و دنیای سخن «شخصیت» در کلک «فرهنگ و اجتماع» بالاترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

نظرسنجی از مخاطبان نشریات ادبی

در این نظرسنجی با هم کاسه کردن نشریات نا همگن ادبی در یک مجموعه واحد و نظرسنجی از مخاطبان ادبی در مورد آنها - به عنوان یک ترکیب کلی واحد - نظر آنها را در مورد این نشریات خواسته‌ایم. هدف این نظرسنجی ارزیابی جایگاه و موقعیت نشریات ادبی به عنوان یک مجموعه واحد در میان مخاطبان، شناسایی نیازها و خواسته‌های مخاطبان ادبی و میزان برآورده کردن این نیازها توسط نشریات ادبی کشور است.

تعداد جامعه آماری این بررسی ۱۲۳ نفر است. برای دسترسی به افراد جامعه آماری و گردآوری اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه به مکان‌های زیر مراجعه

شده است: دانشکده ادبیات دانشگاه تهران و دانشگاه آزاد اسلامی (واحد تهران مرکزی)، جلسات نقد و بررسی کتاب و کلاس‌های داستان‌نویسی در حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، جلسات نقد و بررسی داستان در خانه فرهنگ بعثت، کلاس‌های ویراستاری سروش و جهاد دانشگاهی و جلسات سخنرانی برگزار شده توسط دفتر مطالعات ادبیات داستانی.

سن

بیشترین تعداد جامعه آماری در گروه سنی ۲۴-۱۸ سال قرار دارند (۴۴/۷۱ درصد) و کم‌ترین آنها در گروه‌های سنی ۱۷ سال و کم‌تر و ۳۹-۴۵ سال و ۵۳ سال به بالا هستند (هریک با اختصاص ۰/۸۱ درصد). از طرفی تنها ۹/۷۷ درصد از افراد جامعه آماری در گروه سنی ۳۲-۵۳ سال و بالاتر بوده و ۷۲/۳۵ درصد در گروه سنی ۱۸-۳۱ سال قرار دارند.

جنس

۵۹/۳۵ درصد از افراد جامعه آماری «زن» هستند.

میزان تحصیلات

میزان تحصیلات ۷۳/۹۸ درصد از افراد جامعه آماری «فوق دیپلم و لیسانس» است و هیچ‌یک از افراد این جامعه آماری،

تحصیلات کم‌تر از دیپلم ندارند. تنها ۸/۹۴ درصد این افراد تحصیلاتشان «دیپلم» است. مجموع افرادی که دارای تحصیلات «فوق لیسانس» و بالاتر باشد، ۱۶/۲۶ درصد است.

رشته تحصیلی

رشته تحصیلی ۴۳/۰۹ درصد از افراد جامعه آماری «ادبیات» است و ۲۴/۳۹ درصد در رشته‌های «علوم انسانی» (به جز ادبیات و روزنامه‌نگاری و ارتباطات) تحصیل کرده‌اند. رشته «هنر» با اختصاص ۱۷/۸۹ درصد رتبه سوم را در رابطه با سایر رشته‌ها به خود اختصاص داده است. (باید یادآوری کرد از آنجا که بررسی پیرامون نشریات ادبی بوده است، رشته ادبیات و ارتباطات و روزنامه‌نگاری هر یک از علوم انسانی به‌طور جداگانه قرار داده شده‌اند).

شغل

۵۱/۲۲ درصد از جمعیت آماری «دانشجو یا محصل» بودند. در رتبه پایین‌تر (با اختلاف ۳۹/۳ درصد) مشاغل «فرهنگی» قرار دارد، یعنی با اختصاص ۱۲/۱۹ درصد. (در این جا مشاغل کتابداری، نشر، ترجمه و ویراستاری در طبقه امور فرهنگی جای گرفته‌اند). ۹/۷۶ درصد از افراد جامعه آماری «معلم» و ۸/۱۳ درصد محقق و نویسنده بودند.

نکته جالب این‌که محققین و نویسندگان روزنامه‌نگاران، هنرمندان و اساتید دانشگاه در رتبه‌ای پایین‌تر از معلمان قرار دارند. (روزنامه‌نگاری: ۳/۲۶، امور هنری مانند: نقاشی، بازیگری، کارگردانی: ۲/۴۴ و تدریس در دانشگاه نیز ۲/۴۴ درصد).

زمینه فعالیت ادبی

رتبه اول در مورد زمینه فعالیت ادبی جامعه آماری مورد پژوهش، با اختصاص ۲۶/۸۳ درصد مربوط به «داستان‌نویسی»

درصد)، ۱ نشریه (۲۳/۵۸ درصد) و در نهایت ۵ نشریه و یا بیشتر (۱۵/۴۵ درصد) است.

چگونگی مطالعه نشریات ادبی

۶۳/۴۱ درصد افراد جامعه آماری مورد مطالعه به سؤال «چگونگی مطالعه نشریات ادبی» پاسخ «گاهی اوقات» را داده‌اند و ۲۱/۱۴ درصد از افراد بودند که «به‌طور مرتب» نشریات ادبی را مطالعه می‌کنند. ۱۴/۶۳ درصد نیز «به‌ندرت».

- از نظر شیوه ارائه مطالب در مجلات ادبی، بالاترین میانگین به «تألیف» اختصاص دارد و مقوله‌های «ترجمه» و «تحقیق» با فاصله بسیاری از تألیف به ترتیب دوم و سوم قرار می‌گیرند.
- بالاترین درصد میانگین مضمون مقالات ادبی به «شخصیت» و پایین‌ترین آن به «متون کهن» مربوط می‌شود.

است و رتبه دوم با اختلاف اندکی (۲/۴۴، درصد اختلاف) به «تنها علاقه‌مند به ادبیات» تعلق دارد.

مدت فعالیت ادبی

بیشترین افراد جامعه آماری یعنی ۳۵/۷۷ درصد بین ۱-۳ سال است که فعالیت ادبی دارند و پس از آن ۲۲/۷۶ درصد از افراد مورد بررسی ۴-۶ سال است که به فعالیت ادبی می‌پردازند. کم‌ترین درصد (۸/۹۵ درصد) به مدت کم‌تر از یک سال اختصاص یافته است.

تعداد نشریات ادبی مورد مطالعه

درصد اختصاص یافته به تعداد نشریات ادبی مورد مطالعه توسط جامعه آماری این پژوهش به ترتیب ۳ تا ۴ نشریه (۳۰/۸۹ درصد)، ۲ نشریه (۲۶/۰۲

۲۱/۹۵ درصد) مربوط است.

میزان هماهنگی میان مسائل و نیازهای

ادبی کشور و موضوع نشریات ادبی

۵۳/۶۶ درصد از افراد جامعه آماری این پژوهش در مورد هماهنگی میان مسائل و نیازهای ادبی کشور و موضوعات نشریات ادبی معتقدند که میزان این هماهنگی «تا حدی» است و رتبه دوم در این باره به میزان هماهنگی «کم» با اختصاص ۳۲/۲۵ درصد تعلق دارد. به عبارتی مجموع نظرات «تا حدی» و «کم» ۸۶/۱۸ درصد است و جالب این که میزان هماهنگی‌های «خیلی زیاد» و «زیاد» به ترتیب رتبه‌های چهارم و پنجم را داراست. مجموع این دو طبقه (خیلی زیاد و زیاد) ۷/۳۱ درصد است. جدول شماره ۵.

مشخصات یک نشریه ادبی ایده‌آل

«تنوع در مطالب» جهت دستیابی به یک نشریه ایده‌آل رتبه اول را از نظر افراد مورد بررسی به دست آورده است و رتبه دوم به «پرهیز از دیدگاه‌های تک بعدی» مربوط است. تنها ۱/۶۴ درصد از افراد مورد پژوهش معتقد هستند که یک نشریه ادبی ایده‌آل باید در پرداختن به ادبیات، به مسائل سیاسی و مذهبی نیز توجه داشته باشد. جدول شماره ۶.

دلیل عدم انتشار یک نشریه ادبی ایده‌آل

۲۲/۷۶ درصد از افراد جامعه آماری مورد پژوهش در پاسخ به سؤال «دلیل عدم انتشار یک نشریه ادبی ایده‌آل» مجموعه عوامل: نداشتن تنوع، توجه نداشتن به جنبه‌های کاربردی ادبیات، توجه نداشتن به خواسته‌ها و یا سطح معلومات مخاطبان ادبی، محافظه‌کاری و اعمال سانسور، غلبه ترجمه بر تألیف و در نتیجه توجه بیش از حد به ادبیات خارجی و عدم استقلال و داشتن

دلیل عدم مطالعه مرتب نشریات ادبی ۲۸/۴۵ درصد افرادی که نشریات ادبی را «گاهی اوقات» و یا «به‌ندرت» مطالعه می‌کنند، «نداشتن فرصت کافی» را دلیل آن دانسته‌اند. ۲۰/۳۲ درصد افراد نیز مجموع عوامل نداشتن فرصت کافی، بالا بودن قیمت و کاربردی نبودن این‌گونه نشریات در جامعه ادبی کشورمان را عوامل مطالعه نکردن این نشریات به‌طور مرتب دانسته‌اند.

چگونگی دسترسی به نشریات ادبی

رتبه اول چگونگی دستیابی به نشریات ادبی در میان جامعه آماری مورد بررسی به «خریداری شخصی» مربوط می‌شود (۴۲/۲۸ درصد) و رتبه دوم به «مطالعه در کتابخانه» (۲۴/۱۵ درصد) و رتبه سوم به امانت گرفتن از دوستان

جدول شماره ۵: توزیع فراوانی جمعیت آماری برحسب «میزان هماهنگی میان مسائل و نیازهای ادبی کشور و موضوعات نشریات ادبی»

میزان هماهنگی	فراوانی	درصد	نمودار ستونی
خیلی زیاد	۵	۲/۰۶	
زیاد	۴	۲/۲۵	
تاحدی	۶۶	۵۲/۶۶	
کم	۲۰	۳۲/۵۲	
اصلاً	۶	۴/۸۸	
بی جواب	۲	۱/۶۳	
جمع	۱۲۳	۱۰۰	

وابستگی‌های مالی یا سیاسی به برخی گروه‌ها را عوامل اصلی عدم حضور یک نشریه ادبی ایده‌آل در جامعه مطبوعاتی ایران دانسته‌اند.

رتبه دوم در این قسمت به «محافظة کاری و اعمال سانسور» تعلق دارد و پایین‌ترین پاسخ‌ها به «غلبه تألیف بر ترجمه و توجه به ادبیات خارجی» مربوط است. پاسخ‌ها به «غلبه ترجمه بر تألیف و توجه به ادبیات خارجی» مربوط است. جدول شماره ۷.

جدول شماره ۶: توزیع فراوانی جمعیت آماری برحسب «مشخصات یک نشریه ادبی ایده‌آل»

مشخصات یک نشریه ادبی ایده‌آل	فراوانی	درصد	نمودار ستونی
تنوع در مطالب	۲۶	۲۱/۱۴	
درج هر چه بیشتر آثار جوانان و نقد آثار آنان	۱۰	۸/۱۳	
پرداختن هر چه بیشتر به ادبیات کلاسیک	۵	۴/۰۶	
پرداختن هر چه بیشتر به ادبیات مدرن	۱۱	۸/۹۴	
پرداختن هر چه بیشتر به ادبیات ملی	۸	۶/۵	
پرداختن هر چه بیشتر به ادبیات خارجی	۴	۳/۲۵	
پرهیز از دیدگاه‌های تک بعدی	۲۴	۱۹/۵۱	
پرداختن به جنبه‌های عام و همه فهم ادبیات	۱۳	۱۰/۵۷	
پرداختن به جنبه‌های تخصصی تر ادبیات	۸	۶/۵	
پرداختن صرف به ادبیات بدون در نظر گرفتن جنبه‌های حاشیهای چون سیاست و مذهب	۱۱	۸/۹۴	
پرداختن به ادبیات و داوری در مورد آثار ادبی با در نظر گرفتن مسائلی چون سیاست و مذهب	۲	۱/۶۴	
بی جواب	۱	۰/۸۲	
جمع	۱۲۳	۱۰۰	

میزان انگیزه برای پی‌گیری بخش‌های مختلف نشریات ادبی

با تقسیم‌بندی نشریات ادبی به هشت بخش یا هشت قالب بیانی داستان، شعر، مقاله، نقد، مصاحبه، گزارش، خبر و معرفی کتاب، از جامعه آماری خواسته شد تا میزان انگیزه‌شان را در ارتباط با دنبال کردن هر یک از این بخش‌ها، مشخص کنند. اگر این هشت بخش را به صورت یک مجموعه واحد در نظر بگیریم، می‌بینیم که بالاترین رتبه مربوط به «داستان» است که انگیزه برای مطالعه آن از سوی افراد جامعه مورد مطالعه «خیلی زیاد» است. از طرف دیگر تنها بخشی که انگیزه «اصلاً» صفر بوده «داستان» است. این دو نکته، نشانگر میزان توجه بسیار مخاطبان نشریات ادبی به مقوله «داستان» است. پایین‌ترین درصدها نیز در تمامی هشت قسمت به میزان انگیزه «اصلاً» تعلق دارد.

جدول شماره ۷: توزیع فراوانی جمعیت آماری برحسب «دلیل عدم انتشار یک نشریه ادبی ایده‌آل»

دلیل عدم انتشار یک نشریه ادبی ایده‌آل	فراوانی	درصد	نمودار ستونی
نداشتن تنوع	۷	۵/۶۹	
توجه نداشتن به جنبه‌های کاربردی ادبیات	۱۴	۱۱/۳۸	
توجه نداشتن به خواسته‌ها و سطح معلومات مخاطبان ادبی	۱۲	۹/۷۶	
محافظة کاری و اعمال سانسور	۲۱	۱۷/۰۷	
غلبه ترجمه بر تألیف و بالطبع توجه بیش از حد به ادبیات خارجی	۸	۶/۵	
عدم استقلال و داشتن وابستگی‌های سیاسی و یا مالی به برخی گروه‌ها	۱۲	۹/۷۶	
انسانی موارد	۲۸	۲۲/۷۶	
بی جواب	۲۱	۱۷/۰۷	
جمع	۱۲۳	۱۰۰	

کیفیت بخش‌های مختلف نشریات ادبی باز هم با تقسیم نشریات ادبی به هشت بخش پیشین، از جامعه آماری مورد مطالعه خواسته شد تا کیفیت هر یک از این بخش‌ها را ارزیابی کنند. نکته قابل توجه در این جدول این است که در تمامی بخش‌ها بالاترین درصد

جدول شماره ۸: توزیع فراوانی جمعیت آماری بر حسب کیفیت مطالب در نشریات ادبی

عنوان مطلب	کیفیت مطلب	فراوانی	درصد	سودار ستونی
الف) داستان	خیلی خوب	۳	۲/۲۵	
	خوب	۴۴	۳۵/۷۷	
	متوسط	۶۳	۵۱/۲۲	
	بد	۱۱	۸/۹۱	
	خیلی بد	۱	۰/۸۱	
جمع		۱۲۳	۱۰۰	
ب) شعر	خیلی خوب	۹	۷/۳۲	
	خوب	۳۳	۲۶/۸۳	
	متوسط	۵۱	۴۱/۴۶	
	بد	۱۹	۱۵/۴۵	
	خیلی بد	۴	۳/۲۵	
جمع		۱۲۳	۱۰۰	
ج) مقاله	خیلی خوب	۲	۱/۶۳	
	خوب	۴۲	۳۴/۱۵	
	متوسط	۵۹	۴۷/۹۶	
	بد	۱۳	۱۰/۵۷	
	خیلی بد	۲	۱/۶۳	
جمع		۱۲۳	۱۰۰	
د) نقد	خیلی خوب	۳	۲/۴۴	
	خوب	۲۶	۲۱/۱۴	
	متوسط	۴۸	۳۹/۰۲	
	بد	۳۰	۲۴/۳۹	
	خیلی بد	۱۰	۸/۱۳	
جمع		۱۲۳	۱۰۰	
ه) مصاحبه	خیلی خوب	۴	۳/۲۵	
	خوب	۳۵	۲۸/۴۵	
	متوسط	۱۷	۱۳/۸۱	
	بد	۲۶	۲۱/۱۴	
	خیلی بد	۴	۳/۲۵	
جمع		۱۲۳	۱۰۰	
و) گزارش	خیلی خوب	۱۸	۱۴/۶۳	
	خوب	۶۰	۴۸/۷۸	
	متوسط	۲۰	۱۶/۲۶	
	بد	۴	۳/۲۵	
	خیلی بد	۱۷	۱۳/۸۳	
جمع		۱۲۳	۱۰۰	
ز) خیر	خیلی خوب	۵	۴/۰۷	
	خوب	۴۸	۳۹/۰۷	
	متوسط	۳۷	۳۰/۰۸	
	بد	۱۸	۱۴/۶۳	
	خیلی بد	۵	۴/۰۷	
جمع		۱۲۳	۱۰۰	
ح) معرفی کتاب	خیلی خوب	۷	۵/۶۹	
	خوب	۳۷	۳۰/۰۸	
	متوسط	۵۱	۴۱/۲۶	
	بد	۱۸	۱۴/۶۳	
	خیلی بد	۴	۳/۲۶	
جمع		۱۲۳	۱۰۰	

به کیفیت «متوسط» مربوط است (به استثنای «خیر» که «خوب» رتبه اول را داشته است) و نکته دیگر آن که در بعضی از بخش‌ها (مقاله، مصاحبه، گزارش و خیر) بالاترین و پایین‌ترین درجه کیفیت (خیلی خوب و خیلی بد) درصد یکسانی را به دست آورده‌اند و هر دو پایین‌ترین درصدها را داشته‌اند.

اگر در «میزان انگیزه برای دنبال کردن بخش‌های مختلف نشریات ادبی» بالاترین درصد آن هم با انگیزه «خیلی زیاد» به «داستان» مربوط می‌شود باز هم در اینجا

■ **بالاترین درصد میانگین مضمون و محتوای داستان‌های مجله‌های ادبی به «فرهنگ و اجتماع» اختصاص دارد. «مذهب» و پس از آن مضمون‌های «ترکیبی» آخرین رتبه‌ها را دارا هستند.**

■ **از راهکارهایی که منجر به کاربردی شدن نشریات ادبی و هماهنگی مطالب آنها با نیازهای ادبی می‌شود، توجه به سطح خواسته‌ها و معلومات مخاطبان ادبی است.**

می‌بینیم بالاترین درصد در کل این مجموعه به «داستان» مربوط است، اما با کیفیت «متوسط» که نشانگر برآورده نشدن نیاز مخاطبان نشریات ادبی است. جدول شماره ۸.

نتیجه‌گیری

۱. نشریاتی که به نشریات ادبی شهرت یافته‌اند (مانند آدینه و دنیای سخن)، ادبیات در حوزه فعالیت تخصصی‌شان (یعنی آنچه که در شناسنامه نشریات قید شده است) قرار ندارد.

۲. عدم توازن و تنوع در مطالب منتشر شده در نشریات مورد بررسی چشمگیر است و این عدم توازن و تنوع در موضوع، قالب بیانی و مضمون مقالات مشهود است. این نتیجه علاوه بر آن که از درصدها و ارقام به دست آمده از طریق تحلیل محتوای نشریات مورد بررسی به دست آمده است، از سوی افراد جامعه آماری

■ در بررسی سبک داستان‌های مجلات ادبی، بالاترین درصد به سبک «مدرن» اختصاص دارد.

■ نداشتن تنوع، توجه نداشتن به جنبه‌های کاربردی ادبیات، توجه نداشتن به خواسته‌ها و یا سطح معلومات مخاطبان ادبی، محافظه‌کاری و اعمال سانسور، غلبه ترجمه بر تألیف و در نتیجه توجه بیش از حد به ادبیات خارجی و عدم استقلال و داشتن وابستگی‌های مالی یا سیاسی به برخی گروه‌ها عوامل اصلی عدم حضور یک نشریه ادبی ایده‌آل در جامعه مطبوعاتی ایران می‌باشد.

مورد بررسی نیز در پاسخ به دو سؤال مورد تأکید قرار گرفته است.

۳. قالب‌های بیانی مورد استفاده در نشریات مورد بررسی علاوه بر این‌که از تنوع برخوردار نیستند، قالب‌هایی چون مقاله و نقد - در مقایسه با خبر و معرفی کتاب و نشریه - نیز عموماً در این نشریات کم‌تر به چاپ می‌رسد.

۴. انتشار مقالات تحقیقی در نشریات

مورد بررسی، جایگاه چندان برتری ندارد. ۵. انتشار درصد بالایی از اشعار نو و داستان‌های مدرن در نشریات مورد بررسی نشانگر نوگرایی این نشریات است.

۶. بخش قابل توجهی از افراد مورد بررسی بر کاربردی نبودن نشریات ادبی کشور و پایین بودن میزان هماهنگی مطالب این نشریات با مسائل و نیازهای ادبی کشور تأکید کرده‌اند. تأکید بر این موضوع از سوی این افراد به حدی است که طی پاسخ به سه سؤال متفاوت، به این موضوع اشاره داشته‌اند.

۷. انگیزه بسیاری از افراد مورد بررسی برای مطالعه نشریات ادبی، مطالعه داستان‌های این نشریات - آن‌هم با انگیزه «خیلی زیاد» است - با وجود این اکثر افراد مورد بررسی معتقد بودند که کیفیت این بخش از مجله‌ها همچون دیگر بخش‌ها (به استثنای خبر) «متوسط» است.

راهکارها

۱. از راهکارهایی که منجر به کاربردی شدن نشریات ادبی و هماهنگی مطالب آنها با نیازهای ادبی می‌شود، توجه به سطح خواسته‌ها و معلومات مخاطبان ادبی است.

۲. از مواردی که جامعه آماری در رابطه با عدم مطالعه مداوم و مستمر نشریات ادبی ذکر کرده‌اند گرانی این نشریات است که برای رفع آن می‌توان به درج آگهی‌های فرهنگی در نشریات پرداخت، کاری که در نشریات ادبی - هنری (به استثنای مجله‌های سینمایی) چندان مرسوم نیست. از راه چاپ آگهی علاوه بر پایین آوردن قیمت مجله، می‌توان بخشی از مشکلات اقتصادی را از میان برداشت و کاستی دیگر نشریات ادبی را که انتشار گاهگاهی آنهاست، برطرف کرد.

۳. ایجاد تنوع در ارائه مطالب ادبی و خودداری از افراط و تفریط در توجه به

برخی موضوعات چنانچه می‌بینیم در این بررسی بعضی از نشریات بیش از ۵۰ درصد مطالب خود را به شعر اختصاص داده‌اند.

۴. پرهیز از دیدگاه‌های تک‌بعدی و ارائه دیدگاه‌ها و نظرات نویسندگان و صاحب‌نظرانی خاص که در اردوگاه عقیدتی و سیاسی نشریات قرار دارند چرا که استفاده از مطالب انتقادی غیر ادبی سبب در پرده‌ماندن آثار گروهی دیگر از نویسندگان می‌شود که این امر خود مانع رشد و ارتقای ادبیات است.

۵. توجه بیشتر به داستان‌ها و داشتن دقت و وسواس در انتخاب آنها برای چاپ.

۶. توجه به نقد اصولی و بی‌طرفانه و به دور از سلیق فردی در نشریات مورد بررسی به نقد، توجه اندکی شده است. بجاست که در کنار چاپ بی‌شمار داستان‌ها و اشعار به همان میزان تقدایی بر داستان‌ها و اشعار به چاپ رسد. البته بخشی از این موضوع (نبود نقد اصولی) به مسأله نقد و وضعیت آن در شرایط کنونی باز می‌گردد که نقد و منتقد را چندان جدی نمی‌گیرد. اما نویسندگان و منتقدان خوبی هستند (هرچند انگشت‌شمار) که توجه به آنان و چاپ آثارشان موجب رشد و بالندگی نقد در جامعه ادبی خواهد شد. بخش دیگر موضوع، نقد بی‌غرض است که با پرداختن به ادبیات بدون جبهه‌گیری و موضع‌گیری‌های گروهی و سیاسی محقق خواهد شد.

۷. توجه بیشتر به مطالب تحقیقی.

۸. اعتدال در پرداختن به ادبیات مدرن در مقایسه با ادبیات کهن.

۹. پس از به کار بستن این راهکارها، می‌توان به حضور روبه‌فزونی نشریات ادبی متعدد با تخصص‌های «خرد» در عرصه مطبوعات امیدوار بود؛ نشریاتی با تخصص‌هایی چون: شعرنو، ادبیات داستانی مدرن، نقد ادبی و... □